

“Feriți-vă să aveți dreptate prea repede, prea devreme - ca să aveți la ce visa” (Nichita Stănescu)

august 2011
anul II
nr. 8 (17)

LitArt

Se distribuie
GRATUIT.

Publicație lunară de cultură. Apare la Târgu-Mureș sub egida onorifică a filialei locale a Uniunii Scriitorilor. ISSN: 2067 - 5240

Despre poezia carcerală

În cartea sa, atât de necesară, *Poezia carcerală* (2000), Ioana Cistelean supune atenției cititorului o temă literară de cert interes, circumscrind spațiul claustant al închisorilor comuniste. Structurată în mai multe capitole delimitate atent, cartea radiografiază destinul literar și existențial al lui Nichifor Crainic și al lui Radu Gyr, valorificând valențele autoscopice ale confesiunii, dar și expresivitatea textului literar, rod al suferinței și al unei experiențe profund și dramatic asumate a limitei. În fapt, Ioana Cistelean realizează, în această carte și un act de justiție literară, prin recuperarea și revalorificarea critică a figurilor lui Nichifor Crainic și Radu Gyr, poeți ce au stat mult timp într-un nemeritat con de umbră. Volumul înregistrează și experiențele carcerale ale altor scriitori, de mai mică amploare, a căror dimensiune creatoare este mereu pusă în lumină prin corelarea cu expresia jertfei, a sacrificiului asumat cu luciditate și ardoare. Ioan Andrei, Andrei Ciurunga, Sergiu Grossu, Dumitru Oniga, Virgil Maxim, Aurel Baghiu, Constantin Aurel Dragodan, Ioan Victor Pica – sunt nume exemplare pentru lirismul carceral, redate succint sau mai extins de autoare.

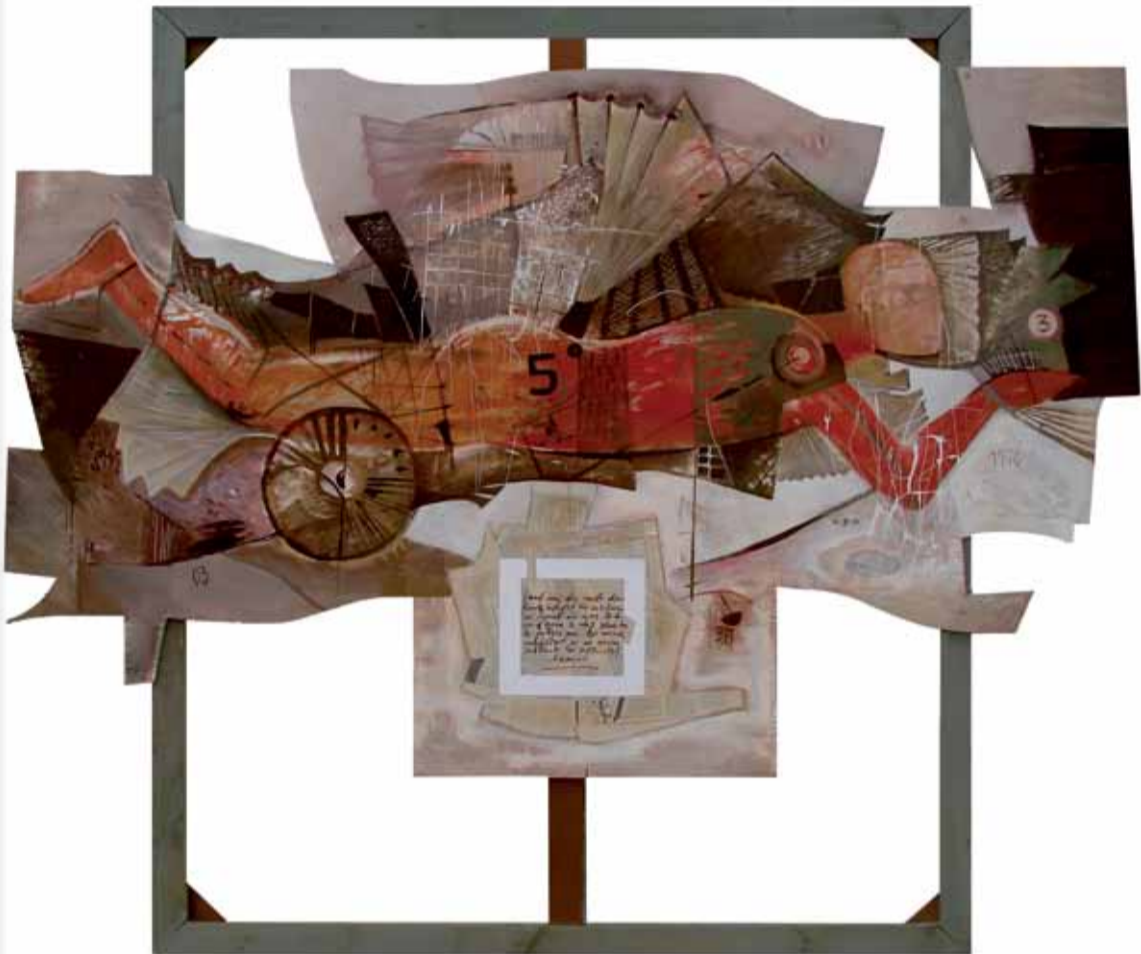
Iulian BOLDEA

Chiar dacă *Poezia carcerală* nu e o carte exhaustivă, ce și-ar propune epuizarea temei, totuși, este demn de interes modul în care carceratul poetic e ilustrat și comentat, prin prisma unor autori reprezentativi. Primul capitol al cărții e consacrat relației dintre poezie și sacru, cu alte cuvinte poeziei rugăciunii. Aici se decupează semnificațiile și dimensiunile spirituale ale poeziei carcerale, punându-se accent pe “relația personală și personalizată instituită între poetul încarcerat și divinitate – și cea profund umană, a suferinței autentice”. Punând la contribuție tezele bremondiane, Ioana Cistelean caută să delimiteze poezia pură de cea “impură”, considerând că lirismul reprezintă o colaborare între “Animus” (Rațiune) și “Anima” (Poezie), comuniune ce trebuie conservată mereu, în măsura în care favorizează circumscrierea diferenței esențiale între poet și mistic. Capitolul al doilea al cărții, *La ce bun poezia pentru încarcerat?*, ne oferă o descriere a atributelor cercului carceral, analizându-se, totodată relația dintre cel încarcerat și resursele lirismului, dintr-o perspectivă ontologică, cuvântul relevându-se ca o modalitate de configurare a unui univers compensativ. Configurându-se ca o alternativă ontică, poeziile celor încarcerați (care nu aveau, de cele mai multe ori, resurse expresive deosebite) se așază într-un “echilibru stabil al poeziei și rugăciunii”.

Capitolul al treilea, *Cine ne sunt încarcerații?*, reprezintă axul demonstrației autoarei, aici evocându-se biografiile unor poeți precum Nichifor Crainic, Radu Gyr, Andrei Ciurunga, Aurel Baghiu etc. În legătură cu Nichifor Crainic, autoarea precizează statutul ingrat al receptării operei acestui reprezentant important al tradiționalismului, uitat cel mai adesea de istoriile literare post-belice. Ioana Cistelean îmbină stilul critic riguros și solemn cu limbajul colocvial, notând chiar modalitățile în care erau transcrise poemele în condițiile improprie ale carcerii (“știm deja că poezia în spațiul închisorii era «gândită», concepută și mai apoi memorată, repetată, nicidecum scrisă, Aurel Baghiu ne vorbește despre o modalitate inedită de a concepe poeziile carcerale: pe o bucată de sticlă, frecată cu săpun, întinzând (...) o peliculă subțire de săpun pe ea; cu o bucată de cârpă se freacă peretele de var și se pudrează sticla, până se obține un strat opac; cu o așchie de lemn (...) se poate scrie foarte bine; odată versurile scrise, se șterge sticla, se memorează poezia și astfel, procesul se reia de câte ori e nevoie”). Cartea se încheie cu câteva considerații nu lipsite de interes despre câteva concepte fundamentale circumscrise liricii carcerale cum ar fi “libertatea” sau “adevărul”. Autoarea subliniază că pe măsură ce rezistă torturii, încarceratul pătrunde “într-un spațiu al poeziei, locuit de divin”. Prin intermediul fiorului liric, al poezității din care nu absentează propensiunea spre divin, încarceratul reușește să se elibereze de orice constrângeri, să-și regăsească identitatea adâncă, “infernul impus lui de regimul comunist fiind transfigurat și îmbrăcat în haina caldă, însă aspră a tainei poetice și dumnezeiești”. Ioana Cistelean e, de asemenea, autoarea unei *Antologii a poeziei carcerale* (2006). În studiul introductiv, *Clarificări. Între carceral și carcerifer*, autoarea relevă ideea care a condus-o la conceperea acestei antologii: realizarea unei ilustrări textuale a studiului despre poezia carcerală, o poezie care circumscribe un teritoriu liric limitat. Volumul reunește creații cu un grad mai mare sau mai mic de literaritate, excelând, însă, prin valoarea documentară incontestabilă. Printre autorii antologați pot fi amintiți Radu Gyr, Nichifor Crainic, Andrei Ciurunga, Ioan Andrei, Ion Caraion, Ioan Victor Pica. Volumul dispune și de o foarte utilă selecție de referințe critice. Prin aceste două contribuții notabile la studiul liricii de închisoare, Ioana Cistelean dovedește certe disponibilități de cercetare, sagacitate a analizelor, inteligență critică și plasticitate a aserțiunilor.

Petre Căpriță și eroii săi

Eroul civilizator între figurativ și abstract

.....
Erou civilizator
.....

Născut la Târgu Jiu în primăvara anului 1976, artistul Petre Căpriță a absolvit Academia de Arte Plastice din București la clasa profesorului Sorin Ilfoveanu, promoția 1999. Din 2002 este membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Târgu-Mureș. În prezent, este profesor de educație vizuală, la secția arhitectură din cadrul Grupului Școlar „Constantin Brâncuși”. (Cora FODOR)

Din cuprins:

Pagina 3: “Fiecare copil este special, fiecare copil are lumea lui fantastică” - interviu realizat de Mediana Stan cu Eugenia Tărășescu Jianu, scenograf

...

Pagina 5: *Cum a ajuns Târgu-Mureșul “orașul florilor”, mărturii ale presei mureșene de altădată*, autor Angela Măgherușan Precup

...

Paginile 4, 6 și 7: *Poezii*.
Autori: Constantin Nicușan, Dorian Marcoci, Magda Han, Adrian Botez

UNIUNEA SCRITORILOR DIN ROMÂNIA –
Filiala Târgu-Mureș și REVISTA „LITART”

Vă invită să participați la
Șezătoarea literară „LITART”

Ediția I, 20-21 august 2011

întâlnirea cu publicul va avea loc
SÂMBĂȚĂ, 20 august 2011, ora 11.00
ÎN CLUBUL CĂMINULUI CULTURAL
ZAU DE CÂMPIE

Invitați de onoare:

Prefectul Județului Mureș, Marius Pașcan, poet,
Primarul comunei-gază, Alexandru Iurian
și Primarul orașului Luduș, Florin Urcan.

Au fost invitați să ia parte la eveniment
scriitorii și publiciștii:

Al. Cistelean, Iulian Boldea, Zeno Ghițulescu,
Eugeniu Nistor, Kocsis Francisko, Ioan Găbudean,
Ioan Suciș Moișă, Ileana Sandu, Constantin Nicușan,
Vasile Ciia Dătășan, Angela Măgherușan Precup,
Cora Fodor, Mediana Stan, Ioana Roman, Rudy Moca,
Gheorghe Botezan.

Coordonatorul manifestării:

Adrian Armand Giurgea – redactor șef al revistei „LitArt”

Proiect cultural realizat cu sprijinul
Consiliului Județean Mureș.

Parteneri: Primăria comunei Zau de Câmpie, Știi Tv,
24 ore mureșene.

GLOSE

Congruența filosofie – comunicare

de Eugeniu NISTOR

Indiferent din ce unghi am analiza *Omul și Lumea*, nici o părere, nici o opinie sau idee umană nu pot fi transmise, popularizate sau făcute public decât pe căile subtile și diverse ale proceselor comunicării, aceasta cu atât mai mult cu cât chiar și „transmiterea” în sine necesită mobilizarea gândirii. Așadar, putem afirma cu certitudine că filosofia este în deplin acord cu fenomenul comunicării, ambele „activități” fiind considerate aspecte fundamentale ale antropogenezei, ambivalența lor de acțiune și manifestare – în sinteză, *a gândi și a comunica* – constituind chiar condiția ontologică a omului în univers, care îl diferențiază net de viețuitoarele „comunicatoare”, și conduse doar de instincte primare, ale celorlalte regnuri.

Ordonând cunoașterea umană în compartimente distincte, în funcție de evoluția lor, vom avea, într-o formulare sintetică, următoarele trepte graduale, bine delimitate ontologic: 1. regnul mineral există și este poziționat în spațiu; 2. regnul vegetal există, viețuiește, este dotat cu unele instincte rudimentare, comunică și este poziționat în spațiu și timp; 3. regnul animal există, viețuiește, simte, comunică, este mobil și ocupă mereu un anumit loc în spațiu și timp; 4. Omul este mai presus de elementele tuturor regnurilor enumerate: el există, viețuiește, simte, este mobil și ocupă întotdeauna un loc distinct în spațiu și timp, gândește, comunică atât în perimetrul său de acțiune socială, cât și dincolo de acesta, iar reflecțiile lui comunicate surprind, întocmai ca-n apele unei oglizi, măcar ceva din specificitatea trăirilor sale și ale semenilor săi, iar, uneori, ele devin „calupuri” ale tezaurului spiritual neprețuit al Lumii (desigur, acest lucru se întâmplă mai rar și, pentru a fi pe deplin lămurit ar trebui să intrăm în amănunte care țin de domeniul axiologiei, ceea ce nu vom face acum).

Revenind asupra aspectului congruenței, trebuie să subliniem că atât procesul gândirii, cât și cel al comunicării sunt, deopotrivă, operațiuni complexe ale intelectului omenesc, antrenând o bună parte a energiei celor aproximativ 14 miliarde de celule nervoase ale creierului, în diverse conexiuni, înlănțuiri și relaționări. Specialiștii au stabilit că această „mașinărie” a gândirii umane are o capacitate operațională atât de vastă că, dacă s-ar construi un computer care să o echivaleze sub aspectul eficacității, circuitele acestuia, cu toate progresele tehnologice înregistrate în ultimele decenii, ar ocupa o suprafață de câteva sute de metri pătrați. Mirarea noastră, astăzi, mai mult sau mai puțin filosofică, este justificată tocmai de această uriașă „unitate” de inteligență, aparținând ființei terestre dominante, care își are obârșia și sălașul în „potențialul miliardelor de celule ale celui mai perfecționat ordinator creat de natură – creierul uman.”¹ Dar aceste uluitoare metamorfoze se desfășoară, să nu uităm, „pentru că o mare parte a celulelor nervoase fac posibil ca omul să comunice cu ceea ce se află în afara lui.”² Năzuința lui dintotdeauna către cunoaștere, s-a suprapus și împletit, adesea, cu dorința de acțiune și elan social sau cu inițiativele de organizare în lăuntru sau în afara spațiului public unde își duc traiul cotidian – toate acestea conținând, în rezumat, ca tendințe spontane perpetue de armonizare și îmblânzire a naturii. Dar formularea noastră nu ar fi completă și acoperitoare, dacă nu am preciza că toate manifestările umane la care ne-am referit mai sus, se înfăptuiesc doar sub spectrul larg și generos al operațiunilor de comunicare și relaționare socială, care au calitatea de a unifica, asemeni unui liant misterios, aceste acțiuni ființiale, imprimându-le sporul de însuflețire necesar și așezându-le, astfel, în chip firesc, sub efigia unui scop final.

Deși comunicarea umană este tot atât de veche și de îndelungată în Lume precum omul însuși, trebuie să arătăm că există diferențieri între ceea ce avem astăzi și ceea ce s-a înregistrat în timpul istoric, atât ca forme ale gândirii cât și ca forme ale comunicării. Adică, sub aspectul gândirii, creațiile umane de început nu depășesc nivelul meditației naive, manifestându-se ca prefilosofii sau protofilosofii, oferind explicații extrem de vagi și schematice asupra lumii cu ajutorul miturilor, fiind vorba, de regulă, de unele teogonii, cosmogonii și antropogonii, proprii unor populații antice (în special orientale), transmise și comunicate prin intermediul ritualurilor străvechilor magi și druidi, care își exprimau și impuneau, prin intermediul lor, părerile despre originea zeilor, despre geneza și organizarea Lumii, despre poziția, rolul și rostul omului în cadrul acesteia. Pe, de altă parte, sub aspectul comunicării, în această etapă, de început, toate aceste „mitosofii” sunt transmise pe cale orală, de la o generație la alta.

Dintre contribuțiile popoarelor orientale la progresul spiritualității umane nu poate fi ignorat vestitul *Cod de legi al lui Hammurabi* (instituit în timpul domniei regelui cu același nume, între 1728-1686 î. Chr.), reprezentând o primă inscripționare a unor importante prevederi juridice, unele

valabile și astăzi, dar nici mitul *Ennuma Elish* („Când sus”) sau *Epopeea lui Ghilgamesh* – ambele reprezentând și comunicând întâmplări ale insului summerian, de mare frumusețe ale gândului, petrecute în zorii istoriei, în spațiul edenic al Mesopotamiei, cuprins între râurile Tigru și Eufrat. Acestora li se adaugă mitul egiptean *Tep Zepi* („Prima oară”), descriind vârsta de aur a omenirii, „o vârstă a perfecțiunii absolute, care a existat înainte ca mânia ori zgomotul, ori lupta, ori dezordinea să-și fi făcut apariția, atunci când nici boala, nici moartea nu existau.”³ La egiptenii antici scrisul, ca formă avansată de comunicare și de „înveșnicire” a învățăturii de pe lângă temple, capătă o importanță tot mai mare, astfel că zeul Toth este recunoscut ca „inventatorul scrierii și stăpânul limbajului și a devenit simbolul operațiunilor intelectuale în genere și patronul scribilor.”⁴ Datând din anul 712 î. Chr., *Inscripția regelui Shabaka* pune în seama cuvântului forțe generatoare urieșite, precizând, între altele, că: „1. Toate ființele umane, toate animalele, trăiesc în virtutea facultății lui Ahtum (soarele la zenit); 2. cuvântul repetă gândirea inimii; 3. limba dă naștere celui drept și morții celui nedrept; ea creează când emite cuvântul; 4. limba este Toth (înțeleptul), a cărui forță este mai mare decât cea a zeilor...”⁵

Așadar, *cuvântul devine putere și cine posedă cuvântul posedă însăși puterea*. Acest lucru chiar se specifică, explicit, într-o altă scriere egipteană, în *Imn către zeița Istar*: „Cuvântul te stăpânește. Cuvântul se află în puterea ta. Cuvântul tainic, cuvântul care vine de la cer și-a fost sacru...”⁶ Vom observa ușor analogia de conținut cu un text al *Bibliiei*, mai precis, cuprins în „Evanghelia după Ioan”: „La început era Cuvântul, și Cuvântul era la Dumnezeu, și Dumnezeu era Cuvântul. Acesta era la început la Dumnezeu; toate prin el s-au făcut, și fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut.”⁷ Elemente de recunoaștere și asumare a forței cuvântului identificăm și în cele patru cărți ale *Vedelor* indiene (*Rig-Veda* = Cartea strofelor sau a imnelor, *Sama-Veda* = Cartea cântecelor de laudă, *Yajur-Veda* = Cartea formulelor sacrificiale și *Atharva-Veda* = Cartea vrăjilor), dar și la vechii chinezi, în *Cartea transformărilor* sau în *Cartea despre dao și putere* – toate dovezi clare că oamenii acelor timpuri circulau și comunicau, și ideile lor, de asemenea, odată cu ei, parcurgeau distanțe enorme față de mijloacele de locomotie utilizate, încrucșiându-se și interferând continuu, rezultând schimburi și împrumuturi culturale care ne uimesc astăzi. Să constatăm, deocamdată, că e vremea „cărților” în suluri, ca mijloc scris de comunicare, cu un bogat conținut ideatic, folosind ca suport materiale diverse (papyrus, piei de animale, hârtie etc.)

Studiind același spațiu cultural-filosofic, comentatorul și compilatorul elen Diogenes Laertios arată „că magii sunt mai vechi decât egiptenii; ei cred în două principii: un demon bun și un demon rău, unul numit Zeus sau Oromasdes (Ohrmazd – n.n.), altul Hades sau Areimanius (Ahriman – n.n.)...”⁸ Era, fără nici o îndoială, o trimitere la concepția dualistă a zoroastrismului iranian, datând din sec. VII-VI î. Chr., care va influența și fecunda, mai târziu, creștinismul. Dar Laertios scrie și despre primatul câștigat în inventarea filosofiei de către trarul Orfeu, prin descoperirea puterii intuitive a muzicii, cu harul ei de a ordona și a cuminti lumea, prin reflecția profundă asupra trecutului (privirea aruncată înapoi, după Euridice), prin proclamarea dualismului ființial, suflet-corp, și considerarea trupului ca temniță a sufletului – toate idei novatoare, într-un timp când gândirea filosofică încă plutea pe sub vălurile ceturilor, în derivă.

Apoi, în ținuturile Eladei se întâmplă ceva: istoricii filosofiei vorbesc și astăzi despre miracolul grecesc, despre timpul când filosofia începe să conceptualizeze. *Sophos*, adică înțeleptul, cum era considerat insul care iscodea lumea și lucrurile, devine *philosophos*, adică iubitorul de înțelepciune, în aprecierile lui Pitagora, care „s-a numit pe el însuși filosof, într-o convorbire în Sicyonia cu tiranul Leon, al sicyonienilor sau fliasienilor (...), spunând că nici un om nu este înțelept, ci numai Zeul.”⁹ Călătorind în Egipt și avid de învățătură, acesta a deprins limba egipteană, inițiindu-se în misterele și ritualurile străvechilor religii. Biografi au mai remarcat și au consemnat, între altele, că Pitagora „poseda și un sclav, Zamolxis, care este adorat, spune Herodot, de geți, fiind socotit drept Cronos.”¹⁰ Școala pitagoreică a fost una complexă: nu doar de inițiere în filosofie, ci și în geometrie, poetică, morală, dar și în *știința vorbirii și a tăcerii* etc., semănând mai degrabă cu o sectă religioasă decât cu o școală laică, de unde se ieșea tot atât de

greu precum se intra. Din puținele scrieri păstrate, se poate observa că exprimarea lui Pitagora este deosebit de plastică, el numește ochii ființei umane ca fiind „porțile soarelui”, iar sufletul ca fericită alcătuire a *unei treiimi*: rațiunea, mintea și pasiunea, în timp ce „simțurile sunt stropi ale acestora.”¹¹ Aspirația spre armonie, puritate și frumusețe este mai vizibilă și mai persistentă în doctrina pitagoreică decât în orice alte concepții filosofice presocratice, fiind concurată, poate, doar de cea orfică, cu care are, de altminteri, unele puncte comune, precum ideea metempsihozei.

De o instrucție asemănătoare cu Pitagora, din partea preoților vestitelor temple egiptene, beneficiază și Thales Milesianul, cel care susține că apa este *obârșia tuturor lucrurilor* și, modest, îndeamnă la folosirea cu chibzuință a cuvântului: „Vorba de-i lungă înseamnă gândire puțin înțeleaptă. Mintea îți ascute. Binele-l râvnește; cetlui-vei cu-aceasta gura celor flecare.”¹² Acest echilibru între gândire și comunicare, la Thales din Milet, este cel mai bine de sesizat în celebrul lui aforism: „*Cunoaște-te pe tine însuși!*”, care devine cugetarea de fond a întregii filosofii grecești, fiind inscripționată la loc de cinste pe frontispiciul templului lui Apollo din Delphi. {...}

...Acum, la atâtea veacuri de când Omul a ajuns să cugete asupra propriului său destin, să sesizeze singularitatea lui în univers iar, ca „element” însuflețit al naturii, să fie socotit drept *parte a naturii care se gândește pe sine*, putem spune fără rețineri că această stranie ființă nu ar putea fi ceea ce este *dacă nu ar gândi și nu ar comunica!*

Să trăim, așadar! Trăind – vom experimenta! Experimentând – vom acționa și comunica! Acționând și comunicând – vom cunoaște! Cunoscând – vom înțelege!

NOTE:

1. Eugen Năstășel, Ioana Ursu – *Argumentul sau despre cuvântul bine gândit*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1980, p. 15
2. Ibidem
3. Gh. Cazan – *Introducere în filosofie*, București, Ed. Actami, 1997, p. 26
4. Gh. Vlăduțescu – *Introducere în istoria filosofiei Orientului antic*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1981, p. 33
5. Ibidem, p. 35
6. Gh. Cazan – op. cit., p. 29
7. Ibidem
8. Diogenes Laertios – *Despre viețile și doctrinele filozofilor*, vol. I, trad. de C. I. Balmuș, comentarii de Aram M. Frenkian, prefată și notă biografică de Adelina Piatkowski, ediție îngrijită de Ion Acsan și Adelina Piatkowski, București, Ed. Minerva, Colecția Biblioteca pentru toți, 1997, p. 5
9. Ibidem, pp. 6-7
10. Diogenes Laertios – op. cit., vol. II, p. 140
11. Ibidem, p. 145
12. Diogenes Laertios – op. cit., vol I, p. 23

“Fiecare copil este special, fiecare copil are lumea lui fantastică”

interviu realizat de Mediana STAN

Eugenia Tărășescu Jianu, scenografa din spatele unui decor care ne fascinează. Te uiți la o păpușă, la o fotografie a unui spectacol de teatru și vezi niște personaje care te fac să te uiți cu atenție, minute în șir, examinând fiecare detaliu. În *Aventurile lui Pinocchio* vulpea mi s-a părut atât de grațioasă și de frumos colorată încât am stat minute întregi privind fiecare detaliu, forma feței, încălțăminte, mâinile, rochia. Când eram copil stăteam și mă uitam timp îndelungat la poze, dar păpușile acestea m-au făcut să mă uit la fel de mult și acum.

Mediana Stan: Care este primul pas de la care porniți în realizarea unei păpuși?

Eugenia Tărășescu Jianu: Eu când gândesc un personaj, încerc să-l concep plastic cât mai aproape de realitatea lui din scriitura dramatică, trecându-l prin filtrul propriei trăiri.

Am înțeles că nu sunteți străină de lunga mea carieră artistică. Am conceput scenografiile în toate genurile teatrale – operă, balet, teatru dramatic, revistă și nu în ultimul rând, teatru de păpuși, și nu cred că ar fi interesant pentru nimeni să înșir „titluri”, numeroase, cu semnificație numai pentru „vanitatea” mea de artist și mai puțin pentru public. Experiențele mele în arta păpușărească, care m-au bucurat, fiecare în parte, datorită lumii fantastice în care se produce actul teatral, au fost pline de inovații în imagine și construcție (în sensul pur tehnic) de păpuși. Ca exemplu, eu am eliminat paravanul clasic și am construit păpușa cu picioare.

M.S.: Am observat că sunt actori, păpușari, îmbrăcați în haine întunecate care mănuiesc păpușile, dumneavoastră v-ați gândit la această tehnică?

E.T.J.: Eliminarea paravanului clasic, în concepția mea scenografică s-a întâmplat cu foarte mult timp în urmă, din anii 70 când m-am apropiat sufletește de acest gen teatral. Realitățile s-au estompat. Ceea ce pot spune cu siguranță este că apariția actorului păpușar singur sau în trupă, în costumele negru cu cagulă, ajutorat de plastica sa corporală și de păpușa sa (fie ea pe mână, marionetă sau cu tijă în cap și mâini) mi-au conferit un stil de exprimare artistică foarte personal.

Dragostea cu care gândesc un nou spectacol, fie basm, poveste, feerie, mă încarcă cu emoții acum, ca și la debutul meu cu spectacolul „Copilul din stele” de Oscar Wilde, în anii '70.

M.S.: Ați cerut vreodată părerea vreunui copil despre munca dumneavoastră? Sau altfel formulat, copiii de aici de pe pământ ce zic?

E.T.J.: Am un obicei pe care l-am păstrat cu strășnicie și anume, în clipa în care am terminat de gândit și conceput la planșetă un spectacol, îmi caut critici pe măsura pretențiilor mele, adică copii, la început copiii prietenilor și fiica mea, acum nepoții prietenilor și proprii mei nepoți. Onestitatea naivă, sinceritatea crudă și fantezia lor îmi hrănesc imaginația și îmi stimulează creativitatea.

M.S.: Un exemplu concret de „cruzime”?

E.T.J.: La începuturile mele artistice atunci când m-am creionat ca scenograf al acestui gen, observațiile tranșante din partea copiilor îmi orientau gândurile creative. Astfel observații de genul „Omul acesta nu are urechi?”, „Vai, zâna asta este urâtă și este brunetă, de ce nu are părul galben?” , „Acesta este un lup!”, m-au ajutat să fiu mult mai atentă la ceea ce fac și cum manevrez forma astfel încât să nu se nască nelămuriri și respingeri în mintea copiilor. Astfel, nu am trecut și nu trec la executarea artistică și tehnică a elementelor de décor și a păpușilor fără avizul micilor mei critici de taină.

M.S.: Ce înseamnă această executare artistică și tehnică a elementelor de decor?

E.T.J.: Executarea artistică înseamnă desene tehnice cu cote de mărime și modalități explicite de executare (prin intermediul sculptorului, tâmplarului sau croitorului) și desenele colorate ale elementelor de decor și costum ale păpușilor în mărime reală. Artiștii executanți, cu care am relații directe de colaborare,

sunt cei care, cu ajutorul instrumentelor lor de lucru dau naștere obiectului concret, păpușă sau element de decor.

M.S.: După ce realizați schițele, urmăriți în continuare evoluția lor în atelier? Despre oamenii din atelier ce ne spuneți?

E.T.J.: Realitatea este că fără oamenii din spatele scenei nici un spectacol nu ar vedea luminile rampei. Ei, sculptorii, modelatorii, tâmplarii și croitorii prin specificul muncii lor execută fiecare piesă care compune un obiect (decor sau păpușă). Tot ei execută sistemele tehnice ale mecanismului interior al unei păpuși după ce studiază desenele mele tehnice, cotate la mărime reală. După ce totul este executat „la alb” intervin eu cu adaosurile necesare, costum, încălțăminte, păr, ochi, urechi, pictură etc. Adică, finisez și dau aspectul final al păpușii, însuflețite ulterior de actorul păpușar. Cel mai important colaborator în realizarea unei concepții scenografice este sculptorul și constructorul de păpuși. Ei creează actorul interpret numit păpușă.

În acest stadiu de lucru, chem copiii care se apropie curajoși de păpuși, le iau în mâini și află dacă sunt sau nu pe drumul cel bun. Le acceptă din start sau le găsesc defecte. În general nu m-am întâlnit cu critici aspre din partea lor. Am remarcat că sunt atrași, în general, de păpușile cu trăsături ferme, clare, păpuși bine, frumos finisate și foarte mobile. Impresia lor, mă ajută mult la tușa finală, la ultimă trăsătură de pensulă. Eu sunt un scenograf foarte exigent cu mine însămi, nu pot să trimit în scenă un obiect, fie el păpușă sau element de decor fără să-l finisez conform cu stilul și gustul meu artistic. În timpul repetițiilor, când se presupune că din punctul meu de vedere totul este gata, constat că tot mai am ceva de adăugat sau eliminat din dorința mea de a servi cât mai bine ideile regizorale și actoricești. Dar odată cu premiera spectacolului termin și eu cu retușurile, gata! Spectacolul este ca un copil care s-a născut, a crescut sub oblăduirea creatorilor și pleacă apoi să înfrunte realitatea vieții...

Vedeți dumneavoastră, meseria mea nu ar avea finalitate dacă nu ar exista această „specie” de artiști, minunați, cu iubire de păpușă, adică actorii păpușari. Dacă nu ar exista ei, să anime și să dea glasul și suflul lor păpușilor executate de mine, munca și gândurile mele ar rămâne suspendate în eter, nevalorificate, neștiute de nimeni.

M.S.: Un personaj favorit?

E.T.J.: M-ați întrebat de personaje favorite, nu cred că pot numi unul. Sunt multe..., le iubesc pe toate, sunt toate cele născute și văzute de ochii minții mele și care au ieșit la rampă în spectacole semnate la rubrica scenografie, Eugenia Tărășescu Jianu.

M.S.: Lucrați pentru Teatrul Național de Operă și Balet Oleg Danovski din Constanța, am înțeles că ați colaborat și colaborați și cu alte teatre.

E.T.J.: Da. Eu sunt un scenograf care a abordat toate genurile teatrale- iubesc opera și baletul, lucrez foarte mult în teatru dramatic – în ultima perioadă lucrez la Teatrul Național din Cluj. Ultimele premiere le-am avut în 2010 – 2011 cu „Revizorul” de Gogol și „Zenobia” de Gelu Naum în regia Monei Chirilă Marian, dar locul în care mă relaxez și trăiesc fericiri este teatrul de păpuși. Din totdeauna în momentele de derivă artistică m-am refugiat în teatrul de animație. Navighez între

aceste genuri de teatru frecvent din 1970 până astăzi în fiecare an pe lângă un spectacol de teatru sau operă am montat și unul de păpuși.

M.S.: Cum ajungeți să realizați scenografia unui spectacol?

E.T.J.: Regizorii care m-au solicitat și care au colaborat cu mine de-a lungul timpului sunt prietenii mei de suflet și minte dintotdeauna. Ei au acceptat modul meu personal de abordare și au folosit-o cu succes, spun eu, și nu numai eu, dovadă cronicile scrise după fiecare premieră și premiile obținute la festivaluri ale acestui gen teatral. Stilul de gândire și creațiile artistice ale fiecărui coleg regizor, în parte, au dat originalitate și unicitate spectacolelor semnate de ei.

Consider că am un înger păzitor artist și el la rândul lui, deoarece m-a condus în preajma unora dintre cei mai importanți regizori de teatru și teatru de păpuși din țară. Fiecare spectacol are imaginile și discursurile sale regizorale, fiecare este o experiență artistică unică.

M.S.: Regizorul dă indicații în ce privește concepția scenografică? Dacă are gata scenografia, păpușile, ce mai face regizorul?

E.T.J.: Regizorul nu dă indicații în concepția scenografică. În discuțiile avute în timpul elaborării concepției regizorale-scenografice se crează o simbioză între gândurile regizorului și imaginația scenografului care conduc la actul final, spectacolul. Procesul de gândire este total diferit în spectacolul de teatru de păpuși față de celelalte genuri teatrale.

În teatru regizorul lucrează cu personaje vii – actorii - pe când în teatrul de păpuși lucrează cu personaje care sunt formate din păpuși inerte, cu forma și chipul gândite de scenograf și cu viața pe care i-o dă mânuitorul. Acesta este miracolul care se numește teatru de păpuși.

M.S.: După ce terminați lucrul la un spectacol și are loc premiera, mergeți să-l vedeți? La ce vă gândiți atunci?

E.T.J.: Evident că iau parte la premieră alături de întreg colectivul artistic, reprezintă finalitatea muncii noastre de creație.

M.S.: Un copil are nevoie de fantastic, de personaje și jucării, copilul dumneavoastră a avut această resursă chiar în mama lui, cum a fost?

E.T.J.: Fiecare copil este special, fiecare copil are lumea lui fantastică. Eu pot să fiu fericită că, de multe ori, acești copii cu lumea lor diferită s-au adunat laolaltă și au trăit în cadrul spectacolului, alături de personaje create de mine la fel de intens. Nu pot spune că fiica mea a avut parte de atenția mea specială, este înzestrată nativ cu o fantezie bogată și cred că tot ce s-a întâmplat în jurul ei a ajutat-o să devină omul minunat de acum. Fiica mea ca și nepoata mea de nouă ani și-au exprimat fantezia prin desen. De multe ori păpușile create de mine s-au născut mai întâi și întâi pe foile desenate sau pictate de ele.

Constantin NICUȘAN

Apocalipsă

Nisip de stele curgea
în clepsidra Timpului
Emisferele Planetei au devenit fluide
asemenea unor fluvii originare de magmă
purtând sicrie de cristal
spre vârtejul găurilor negre...
Tot Universul se întorcea în Cuvânt –
Mitul Creației era un ghem de idei
pentru ieșirea din labirint...

Întoarcerea fiului risipitor

Evadarea din Cuvânt
doar cu o existență tragică
sub clipele căzute din eternitate –
Apoi fericiri amânate...
Și întoarcerea dintru risipire
la Curțile Logosului –
Dar cetatea doarme în noapte

la fel cum dorm încă
umilița risipitorului și ura fratelui...
Nu, nu voi bate în porți
voi pleca mai departe –
unde am pierdut o iubire
și acolo voi dura o cetate

Prometeu

Negurile mitului mă acoperă
Sunt ținut
de stânca unui Caucaz ipotetic –
Vulturul timpului mă sfășie
Dar focul l-am ascuns în inima ta
și liber sufletul meu
e limpede apă
în căușul palmei tale

Elegie de toamnă

Toamnă roșie îmi curge prin artere
Peste pădurea în rugă

Contur de păsări se dizolvă în orizont
Oglinzi saturate de iluzii au devenit orbatoare
Clopote unduiesc în ape approximate
cu adâncimea universului
Fecioarele ard dezlănțuite pe rugul melancoliei
Tot mai lungi – umbre traversează orașul
Singularități stranii aprind lumini în creneluri
În orchestre interioare glisează un recviem în surdina
Între contraforturile amintirii și speranței
un prezent curge mereu

Dumnezeu ad-interim

Ne cantonăm cotidian în normalitatea prozaicului
așa ca să nu părem desueți –
Demolăm bariere, praguri
într-un paradis aproximat
Ulterior pornim în căutarea unui dumnezeu ad-interim
Și pentru moment convenim
asupra demonului ironiei.

Câine de pază

de Mediana STAN

De la fereastra bucătăriei vedeam grajdul de lut, într-o rână, și în vârful unei țigle ieșite în afară, în golul alb al câmpiei, se așeza uliul. Când casa a fost gata - și de abia atunci mi-am dat seama că am să locuiesc acolo - m-am gândit imediat la soluția salvatoare – un câine pe măsura terenului și a casei, care să stea de pază zi și noapte, fără să-i pese de ger. În fața grajdului, în centrul curții i-am instalat cotețul lui Baruc, pui de câine ciobănesc, care lătra toată ziua la uliu, la vrăbii, la hârciogii și la tot ce mișca. Lătratul lui umplea noaptea, luna în jos către râu și se lovea de dealuri.

Puiul creștea și odată cu el creștea și siguranța mea. Se făcea tot mai rău iar față de vecinii din stânga și din dreapta, Samu băcsi și Gabi băcsi, avea o antipatie deosebită. Se apropia de îngrădituri și lătra la ei până făcea spume la gură. Cel mai rău era că nu aveam un gard solid. Ca să ridic un gard atât de lung mă costa destul și nu aveam încă banii trebuincioși. În partea dinspre Gabi băcsi era gard de fier dar într-o zi bătrânul a pus să fie scos și l-a vândut ca să-și cumpere lemne.

În locul lui, nepoții i-au înșirat niște uluci putrede printre pomii de pe hotar pe jumătate uscați și cu ramurile smulse de vânturi. Măcar dacă m-ar fi întrebat, i-aș fi plătit pentru gard, numai să-l fi lăsat acolo. Dar când am venit de la lucru treaba era făcută.

A doua zi, numai ce aud zarvă și îl văd pe Baruc vânturându-se prin curtea lui Gabi și fugărindu-i găinile. Sărise gardul într-un loc mai scund și se prăvălise cu tot cu uluci în mulțimea de păsări care-și ciuguleau boabele. În ograda mică a lui Gabi băcsi, Baruc era și mai mare, și mai fioros. L-am strigat dar s-a făcut că nu aude.

Am alergat repede și pe când îl trăgeam de zgardă după mine, pentru că nu asculta deloc de vorbă, la o ferestruică s-a ițit capul lung ca o buturugă al lui Gabi băcsi, cu căciula înaltă. Cine știe de când privea bătrânul la câine fără a cuteza să iasă. Mi s-a făcut cald și mi-am dat jos două din cele trei pulovere.

Așa că am început să-l țin legat să nu facă vreo pozna, cu un lanț lung, lung, să se poată mișca. Baruc se rotește în jurul cotețului iar lanțul se strângea până la capăt, după care se pornea să latre plângător și trebuia să merg să-l învârtesc înapoi ca să se elibereze.

M-am apucat să demolez un șopron dărăpănat, împreună cu soția mea, Alma iar Samu băcsi a trecut la noi cu o sticlă de lapte și s-a așezat pe grămada de lemne, uitându-se cum lucrăm, în vreme ce Baruc se smucea în lanț și turba.

- V-ați luat un câine mare cât frica voastră... a zis el și a început să ne explice de ce era Baruc așa de furios față de ei. Era frate cu Gabi băcsi iar pământul lui, al nostru și al lui Gabi fusese un întreg care se împărțise la trei. Baruc, stând pe bucata din mijloc simțea că pământurile din jur sunt ale stăpânului lui dar le vedea călcate de străini. Tot așa simțise câinele tatălui lor, cel al fratelui care locuise acolo, al nepotului de la care cumpărasem locul și oricare câine ar fi stat în curtea aceea, s-ar fi purtat la fel.

Tocmai săream cu picioarele pe o bârnă ca să o desprind, când ridic ochii și-l văd pe Baruc trăgând cotețul după el prin grădina în care se înfiripau ici, colo bețele unor copăcei și tufe. Cârlițul de care fusese prins lanțul se rupsesse și legasem câinele de coteț. Alma a dat fuga să-l țină pe Baruc dar n-a putut. Era cât ea iar dacă îi puneam etichete pe piept, chiar mai înalt. Samu băcsi s-a strecurat iute în podul grajdului, pe o scară și nu i-am mai zărit decât căciula înaltă. Am lăsat baltă demolatul. Am cărat cotețul la loc, am fixat alt cârlig în beton, am legat bine câinele și l-am dat jos pe Samu.

Într-o seară, de cum am intrat pe uliță, am zărit capul alb al lui Baruc înșipt în gard. Când îl găseam liber, ne întrebam dacă Samu băcsi și Gabi băcsi erau bine sănătoși pe lângă foc. Am deschis porțile și am băgat mașina în grajd, iar Baruc a împins-o și el, ridicat pe etichetele dinapoi. Într-o despărțitură țineam un măgar dăruit de Samu. I-am dat fân și am legat câinele în timp ce Alma îndesa paie în cotețul găinilor, să nu le fie frig. Se lăsa un ger așa de tăios încât mi se părea că aerul se încheagă și devine ca de metal. Ne-am îndreptat spre casă. Mi-am strigat pisica, am făcut focul, am mâncat niște pâine cu brânză și ne-am culcat. Bine-i să te odihnești la căldură pe un ger ca ăsta, în vreme ce un câine uriaș, fioros stă de pază în curte. Dar nu peste mult timp l-am auzit pe Baruc lătrând. Știam când lătra indiferent, să-și facă datoria, la trecători, când lătra cu invidie la motanul care îi trecea pe la capătul lanțului, când trecea prin propria-i curte Samu băcsi sau Gabi băcsi, când se așeza uliul pe țigla sau când ieșeau hârciogii de sub căsuța cu unelte, dar de data asta era lătratul plin de ură către intruși.

M-am ridicat puțin, ascultând încordat. Nu, nu mi se părea. Era chiar acel ton. Am înșfăcat o lanternă și ciomagul de după ușă și am fugit sprinten, în ciorapi, îndreptând fasciculul luminos către partea de unde se auzea câinele. Baruc a venit spre mine, apoi a alergat cât l-a ținut lanțul spre fundul grădinii. Un arici mare se plimba prin buruienile înghețate. Am împins ariciul pe un fâraș și l-am dus în casă ca să-l vadă și Alma. L-am sucit pe toate părțile, apoi l-am cărat înapoi în tufe.

Adormisem, când Alma m-a scuturat cu putere. Ce e? Am întrebat.

- Baruc latră, latră disperat...

- Oh doamne, am mormăit și m-am învelit mai bine. Dar auzul mi-a fost lovit de lătratul lui. Hm! M-am sculat și am ieșit iar cu lanterna și cu ciomagul. Câinele era preocupat de căsuța cu unel-te, sub ea se afla o pivniță cu recolta de varză. Am făcut un tur prin livadă, pe lângă garduri, m-am uitat și în curțile vecine și m-am întors în casă. Soția mea stătea la fereastră și scruta întunericul.

- Sunt iepurii, a oftat ea, i-am zărit săltând pe sub pomi.

M-am culcat la loc și în vreme ce patul se lăsa pe un tărâm al somnului, l-am auzit pe Baruc lătrând. Coboram tot mai mult, zgomotele se estompau, rămăneau sus și la un moment dat pluteam pe ape de liniște, înconjurată de ziduri înalte de vată. Dincolo de ele se dădea o luptă mută, care nu ne putea atinge.

Când ne-am trezit, la ferestre lucea dimineața de iarnă iar pe perete ceasul arăta ora șapte. La ora aceea găinile așteaptă să le ducem tainul uitându-se prin ochiurile de sârmă acoperite cu tulpini uscate. Dar nu era niciuna. Numai cocoșul striga de zor și bătea din aripi. Am ieșit de la găini și l-am strigat pe Baruc cât am putut de tare, alergând zănat de colo-colo, am dat năvală în căsuța cu unel-te și am înlemnit. Țineam acolo o căruță, lăsată de fostul proprietar. Nu era. Am dat roată casei și m-am izbit de Alma care alerga din partea cealaltă. Fugim în grajd, măgarul nicăieri. Și nici Baruc. Am intrat în casă să dau telefon la poliție iar cocoșul după mine. A sărit pe masa din mijlocul bucătăriei și s-a pornit să bată din aripi și să vocifereze clocotind de indignare, încât cum eram cu telefonul la ureche iar la capătul firului un polițai calm îmi cerea o mulțime de lămuriri, i-am așezat receptorul sub clonț și am ieșit și m-am plâns de necazul meu celor doi vecini.

- Și zi, ți-a pierit câinele, a zis Gabi băcsi cu o licărire jucăușă în ochi.

- O, de chine să nu vă pară rău, a făcut un gest smucit Samu și și-a așezat mai bine căciula, da' găinile și măgarul... jale!

Gabi băcsi s-a tras către ogor și m-a luat cu el. Mi-a arătat niște urme de căruță. Uite, pe aici au luat-o! Și și-a întins brațul către formele neclare ale întinderii. Mă uit și văd cum dintr-o față de ceață se desface un punct alb cu negru. Baruc! Ocoleşte o baltă cu stuf și crește. Gabi băcsi a spus repede un Vizontlátásra! și a dispărut în ograda lui. Când vine așa, am grijă să fac un salt într-o parte pentru că dacă se ciocnește de mine, mă doboară. Saltul nu-mi iese mereu și nu mi-a ieșit nici atunci. Câinele s-a prăbușit peste mine și am căzut. L-am prins de zgardă, i-am pus lesa și am plecat cu el în direcția din care venise. Baruc mă trăgea întins. De abia în al treilea sat s-a oprit în fața unei gospodării și a început să latre. Am bătut și s-au ivit doi puștani. Ei erau

Media Marketing

**Peste 25 milioane € nerambursabili
(≈ 1000 miliarde de lei vechi)
investiții în județul Mureș.
Și este doar începutul.**

**Când alți români investesc în țări străine,
noi aducem valută în județul Mureș.
Și... vom continua.**

**Tirgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 3; 0748-277.510
www.3mc.ro**

Eroul civilizator între figurativ și abstract

de Cora FODOR

Pictorul Petre Căpriță este originar dintr-un oraș cu străvechi rădăcini dacice, unde Constantin Brâncuși a preferat să-și așeze veșnic-impresionantul său ansamblu

Sunet interior

sculptural. Dar începuturile incursiunii sale în lumea artei, statornicite ulterior în profesie, se plasează într-un alt târg, de data aceasta de pe malurile Mureșului, unde urmează liceul. Mai apoi, Academia din București îi va da girul formației sale de pictor.

Îmbinând concretul cu conceptualul într-o manieră denumită de el figurativ-abstract, artistul folosește mijloace foarte diverse de exprimare. Colajul cu surpriza imprezibilului, pictura, sau împreună-picto-colajul, secvențe

foto învăluite în pictură ca într-un soi de membrană a rezonanțelor emoționale de adâncime care se depune lăsând să transpară ici colo motivul de fond; decupaje din ziar cu mesaje deloc întâmplător, inserții de grafisme caligrafice și de scriituri incitante prin forța cuvântului, semne cu rol pur estetic, toate la un loc trădează un caracter aflat într-o permanentă efervescență creativă. Formula sa picturală se poate adapta manevrării foarte dinamice a spațiilor, prin decupaje și trame compoziționale desfășurate pe ample dimensiuni, în variate alcătuirii compoziționale. Pe substratul consistent și fecund, montarea planurilor fragmentate devine o imersiune în oceanul imaginarului postmodern. E de fapt o îmbinare a celor două registre: cel mitologico-ancestral din care se hrănesc temele uzitate și cel actual ca rezolvare plastică, rezultând piese individualizate.

O temă îndelung uzitată de artist, interpretată în cheie personală, modernă, este cea a Eroul civilizator. Prezentă în multe din lucrările sale, artistul are convingerea existenței de-a lungul timpului și a evoluției speciei umane, a unor personaje arhetipale complexe, cu o înzestrare spirituală specială, menite să revele oamenilor lucruri esențiale. Aceste personaje rează ordinea în lucruri și dau oamenilor noi valori, fie ele materiale, spirituale sau estetice, cu durabilitate în timp. Cu apel la vremurile de început, Eroul civilizator este cel care planează deasupra tuturor și care, prin invențiile sale dăruite omului, prin intervențiile sale ce țin de zona sacralului (prin natura personajului) și prin modelul oferit, contribuie la ridicarea lumii la un nivel superior. Artistul insinuează astfel și o înălțare spirituală prin lumina cunoașterii (este relevantă în acest sens includerea în imagini a unor citate din poezia lui Lucian Blaga). În acest larg context, omul devine unul dintre personajele principale ale „scenografiilor”. Tot legat de ideea de înălțare, este tratată și tema zborului, îmbinând latura transcendentală, cea de călătorie prin timp, cu cea pur prozaică, de necesitate utilitară, de ridicare a omului de la sol. Prin aripile uriașe, mașinăriile zburătoare, angrenajele și mecanismele cu iz davincian

sugerează această amintire a realului, această dorință de verticalitate. Pământul în survol, suprins de ochiul fotografic, devine o geometrică alcătuire de benzi și registre horizontale și verticale, devine o structură în sine. Peste ea, așterne culoarea într-un duet realitate-picturalitate.

Alteori el face apel la moștenirea vechii Elade, cu toată recuzita imagistică și încărcătura de semnificații, cu atmosfera senzuală sau ritualistă a scenografiilor antice, supuse propriei viziuni dintr-un alt registru cultural. Subtilitatea rafinat-patinată a colorismului învăluie lucrările într-o anvelopă în sepia. Alteori culoarea dă vivacitate.

Abundente pete de culoare și accente grafice combinate cu agitația contrapunctică a colajelor din alte texturi materiale, redau o imagine aparent abstractă, perfect lizibilă, de o pregnantă plasticitate.

Stările, emoțiile, trăirile interioare sunt de multe ori scoase la lumină prin ample construcții abstracte, pretexte de exersare a culorii și de manevrare a formelor transformate în metafore. Ici și colo identici simboluri devenite repetitive: peștele cu trimiteri la vremuri de început, gramofonul și muzica sa, mâna ca instrument de transpunere a ideilor.

Demersul lui Petre Căpriță este unul elegant, controlat, studiat cu scrupulozitate indiferent dacă în planul imaginii evită sau apropie figurativul.

Spre atemporal

MEMORIA TIPARULUI - Mărturii ale presei mureșene de altădată

Cum a ajuns Târgu-Mureșul „orașul florilor”

de Angela MĂGHERUȘAN PRECUP

angelaprecup@yahoo.com

Renumele floral al orașului a fost dintotdeauna motiv de mândrie pentru târgumureșeni și o preocupare constantă pentru administrație. Acest renume nu este însă rezultatul unei întâmplări frumoase a istoriei, ci rezultatul unei politici edilitare începută încă din secolul al XIX-lea și consolidată în perioada interbelică, perioadă în care înfrumusețarea orașului prin aranjamente florale făcea obiectul unor regulamente oficiale și al unor concursuri premiate de Grădinăria locală.

Cert este că la începutul secolului XX această imagine a Târgu-Mureșului era deja consacrată, conform unui articol din 1938 al primarului Eugen Curta, publicat în ziarul local *Avântul obiectiv*: „În preajma izbucnirii războiului mondial, în 1913, când s-a inaugurat și palatul cultural, orașul Tg.-Mureș avea în adevăr aspectul unui oraș modern, iar tg.-mureșenii, în orgoliul poate legitim, își numeau orașul *Mica Florență* sau *Orașul florilor*, grație plantațiilor sistematice de flori, care împodobeau de-a lungul și de-a latul, străzile orașului, chiar și la periferii.”¹

Perseverența comunității locale în a păstra bunul renume al „orașului florilor” era ilustrată în 1924 și de existența unei *Societăți pentru înfrumusețarea orașului* care, pe lângă promovarea unei culturi estetice locale, organiza și întreceri între cetățeni pentru desemnarea celor mai reușite ronduri de flori amenajate în fața imobilelor, la balcoane ori ferestre. Din ziarul *Viitorul Mureșului* aflăm astfel că în septembrie 1924 „Grădinăria orașului a oferit ca premii trei plante mari exotice, iar Societatea va oferi și ea două premii, constând tot în două minunate flori. Prin acest concurs se urmărește mărirea zelului cetățenilor de a înfrumuseța orașul cu flori, ceea ce desigur nu este decât lăudabil.”²

Inițiativele de acest gen continuă și în 1936, când se încearcă recrearea societății din 1924, conform unei necesități explicate de *Glăsuțul Mureșului*: „Asociația aceasta ar fi un prețios și stabil sfătuitor al conducerilor orașului cari se schimbă atât de des. [...] Asociația ar putea face și educația cetățenească necesară pentru păstrarea curățeniei și apărarea florilor etc. de a fi călcate sau rupte. [...] Trebuie să respectăm și să ajutăm arta grădinarului și podoabele naturii ca toată lumea să se bucure de poezia și frumusețea lor.”³

Și pentru că prima sărbătoare a orașului, *Luna Târgu-Mureșului*, derulată între 15 august – 15 septembrie 1936 stătea să înceapă, aducând un mare aflux de vizitatori, Primăria lansa în aceeași perioadă un apel către cetățeni de a acorda o atenție specială aspectului clădirilor și al rondurilor de flori din jurul acestora: „Rugăm cu toată căldura în special pe proprietarii de imobile mai ales din cartierul central, să binevoiască a îngriji exteriorul caselor lor și pe toți cetățenii și instituțiile să provadă balcoanele și fâșiile de flori cu plante care să fie în timpul *Lunei Târgu-Mureșului* cât se poate de estetic aranjate. Rugăm ca la fâșiile mai lungi să se lase în locuri potrivite spații pentru trecerea pietonilor, ca aceștia să nu fie siliți a călca florile.” Pentru un

plus de motivație în realizarea acestora, Primăria reedita vechea idee a concursurilor cu premii în bani pentru cele mai frumoase aranjamente.⁴ După jurizarea realizată de o reprezentantă a primăriei capitalei împreună cu delegatul municipiului Chișinău, câștigătorul competiției avea să fie desemnat Liceul „Al. Papiu Ilarian” (premiul constând în 2.000 lei, echivalent cu valoarea a circa 25 de cărți în epocă), urmat de soția primarului, Sidonia Dandea (premiul de 1.000 lei fiind donat în beneficiul Bisericii greco-catolice din Curteni) și de I. Ciupe (premiu în plante).⁵

Iar pentru ca tradiția să fie dusă mai departe, administrația Târgu-Mureșului elabora în 1937 și Regulamentul municipal nr. 2966 – 924, referitor la obligativitatea îngrijirii fâșiilor de flori de către proprietarii imobilelor, prevăzând sancțiuni pentru cei care nu și-ar fi îndeplinit această sarcină sau pentru cei găsiți vinovați de ruperea sau călcarea plantelor.⁶

Rezultatele acestei politici urbanistice avea să fie curând observat și de vizitatorii străini, impresionați de imaginea orașului, după o descriere făcută de jurnalistul Pamfil Șeicaru într-un articol publicat în *Curentul* și citat cu mândrie de *Glăsuțul Mureșului*: „Firește că m-a bucurat când, trecând prin orașul Tg.-Mureș – acest orgolios centru al șovinismului maghiar de odinioară – am văzut unele neașteptate transformări. [...] Străzile asfaltate, iar pe marginea trotuarelor straturi exuberante de flori care dau un aspect de o seducătoare poezie acestui oraș ce părea așa de mohorât acum cinci ani.”⁷

Mai târziu, în anii '60, preocuparea târgumureșenilor pentru imaginea orașului va duce și la apariția vestitului *Ceas cu flori* din zona centrală, realizat de un cunoscut ceasornicar târgumureșean, după cum își amintește fostul director al Bibliotecii Județene Mureș, Dimitrie Poptămaș: „Acest ceas a fost făcut cu dibăcie de bătrânul ceasornicar, iar așa cum firma lui se numea Tamás, după numele de familie, așa s-a numit și ceasul – ceasul cu flori al lui Tamás.”⁸

Era perioada în care renumele Târgu-Mureșului de „oraș al florilor” evolua spre cel de „orașul trandafirilor”, păstrat și azi prin impresionatele ronduri care întregesc imaginea orașului de primăvara până toamna.

Ofertă a „Grădinăriei” Târgu-Mureș în publicația bilingvă a Primăriei, *Orașul*, anul I, nr. 3, 1 martie 1923, p. 48.

1. Gh. Berindei, *Tg.-Mureșul de ieri, de azi, și de mâine – Interviu acordat ziarului nostru de d. general dr. Eugen Curta, primarul orașului*, în *Avântul obiectiv*, Târgu-Mureș, anul I, nr. 1, 19 decembrie 1938, p. 5.
2. *Informațiuni*, în *Viitorul Mureșului*, anul I, nr. 2, 13 septembrie 1925, p. 3.
3. *Cultul florilor, curățeniei și esteticei*, în *Glăsuțul Mureșului*, anul III, nr. 67, 28 iunie 1936, p. 2.
4. *Rugăminte către cetățeni*, în *Glăsuțul Mureșului*, anul III, nr. 66, 21 iunie 1936, p. 3.
5. *Examinarea fâșiilor de flori de pe străzi*, în *Glăsuțul Mureșului*, anul III, nr. 77, 10 octombrie 1936, p. 3.
6. Emil Dandea, *Apel către cetățeni*, în *Orașul*, anul XV, nr. 8, 15 aprilie 1937, p. 11.
7. Pamfil Șeicaru, în *Curentul*, 28 august 1936, apud *Glăsuțul Mureșului*, anul III, nr. 73, 1 sept. 1936, pag. 4.
8. *Tic-tacul florilor de vară*, în *Evenimentul zilei*, 11 august 2007.

Dorian MARCOCI

Un fel de primăvară

Sufletul răspunde tânăr primăverii acestei noi
Lăsând griji și umilințe, lăsând patimi și nevoi,
Ne înprospătăm din „lacrimi”, scuturate alb de pomi,
„Defilând”, în suferință pentru-a fi mai economi;
Nu urzești prea mari speranțe, fiindcă sunt reduce-n stoc
Tocmai ceea ce au alții: minte, vise, chiar noroc...
Dar magnolia-i în floare și la noi și-altundeva...
Fericirea, bunăstarea, oare s-ar putea clona?
Să-ncercăm experimentul și la noi „în băătăură,, ,
Neuitând de „Miorița,, , cultivând și-altă „lectură,,!

Ziua dintre ani

Iarnă. Și-i un ger de crapă
Piatra...cum ziceau strămoșii...
Amorțită-i așteptarea
Îmbrăcată-n promoroacă,
Ațipită lumânarea
Și împovărați galoșii.

Ziuă albă, luminată
De sclipirea și feroarea
Bucuriilor tăcute
Ce s-au declanșat odată,
Când venită de la munte,
Ne-a învăluit ninsoarea...

E sfârșit de an, de secol,
Gongul timpului pătrunde

Cu ecouri ancestrale...
Nu ne paște vreun „pericol”,
Mai miroase a sarmale
Și-a preocupări mărunte!

Suntem...

Un vers îmi stăruie-n gândire
“Că suntem pace și iubire”...
Pășeam prin iarba-nmiresmată
Visând, strivind plantă cu plantă,
Sedus de flori, parfum și soare
Cu suflet unduind spre zare.
Absent, frângeam stârnind “ocară”...
În față “valuri” de seară
Perpetuau nedumerire:
“Voi sunteți pace și iubire?”

Dorința

E omul zărilor, căutând mereu
O zare, înc-o zare,
Neistovit în dorul său
În muta-i nerăbdare.
Căutând ceva nedefinit,
Sperând în împlinire
O viață- așa s-a străduit
Tânjind după iubire.
Sau poate își dorea prea mult,
Sfidându-și neputința

Luptând cu adevărul crud,
Luptând cu umilința
De-a fi un simplu pasager
Pe-o listă-n așteptare
La nedecisul curier
Din nu știu care zare...

Simți?

Simți cum picură destinul
Și un gol ce-n suflet crește?
Clipele nu-și află linul,
Amintirea iscodește...

Zilele se scutur goale,
Frunze moarte pe alei ,
Printre care-și face cale
Gândul către ochii tăi.

Simți cum picură destinul?
Doar mesteacănul foșnește,
Vântul îmi sporește chinul
Când de tine îmi șoptește.

Clipe scurse în tăcere
Cu ecou de pescăruși
Încropesc o mic-avere
Din al buzelor căuș

Când le simt ca o părere.

Samson Iancu scrie ca și cum ar cresta carnea obrazului în brici

de Melania CUC

“Am să te îmbrac în aur Finlandooooo!” fie și numai la atât s-ar putea reduce această odisee de nomad de după 1989, asta, dacă această carte ar trebui simplificată la o singură sintagmă.

În fiecare dintre noi mai trăiește copilul care și-a dorit cândva să plece cu șatra-țigănească, ori cu cirul. Necunoscutul fascinează, libertatea asumată este ca o capă roșie dinaintea taurului din arenă.

Chiar dacă nu toți avem curajul să luăm în răspăr drumurile Europei, să trăim cu dragoste și durere aventura, suntem tentați s-o facem comod, livrese, îmbibându-ne cu acel exotism plin cu bube-dulci și nestemate veritabile.

Cartea lui Samson Iancu este o radiografie pe un segment social complex dublată de un talent nativ și putere aproape hinoptică de-a atrage cititorul pe text.

Țigani! O seminție fascinantă prin colorit de foc de tabără, libertatea cuțitului care spintecă în carnea iubitei, galopul cailor sălbăticiți în galopuri... totul este trecut prin metamorfoza cumpenei de milenii și redat în tușe sigure, într-un portret colectiv de un primitivism care se lovește de civilizația opulentă a Europei de la începutul Mileniului Trei. Poate fi, de ce nu, și un document de epocă.

Căutăm să plecăm în vacanță în lumi vechi, în locuri ca și inexistente, dar nu știm prea multe nici despre țigani, care au rupt frânghia frontierelor fizice și culturale.

În cartea “Țigani, aurul și diamantele” Samson Iancu ne aruncă în “groapa cu lei” a contemporaneității.

Recunosc, nu am citit niciodată până acum o carte scrisă în mare parte în jargon, o carte prin care să mi se deschidă breșă clară către o societate despre care nu știam decât ceea ce mi s-a oferit prin documente oficiale, sau prin știrile din ziare.

Tot acel furnicar, ca într-un stup bine coordonat prin legi universale, dar situat de noi, în leștul vieții, peisaj de care am fost învățați să ne ferim ca de molima contagioasă, lumea pestriță care a emigrant imediat după 1989, este preluat în cartea lui Samson, și disecat la sânge. Așa, ca pe o masă chirurgicală, sunt scoase viscerale personajelor, analizată situația și, apoi totul este repus la locul său în întreg. Trupul omului este ridicat pe picioare și învățat să meargă. Adică, să facă ceea ce știa dintotdeauna.

Am găsit interesante paralelisme, aparent ca fără afinitate cu subiectul cărții, amintirile autorului cele mai pregnante, pe care le-a purtat în “rucsac” de-a lungul și de-a latul continentului, în lagăr, în încăierare sau în momentele de dragoste. Poarta Sărutului, suflul de bibliotecă, prezența mamei... fragmentele din viața “normală” sunt postate ca într-o peliculă în jocul de creație al cărții, - realizând nuanța, diferența dintre Alb și Negru, dintre Bine și Rău, asta, doar dacă Pozitivul și Negativul mai au relevanță într-o lume în care apatridul, fugarul, emigrantul... pot supraviețui din amintiri, aur și diamante...

Samson Iancu expune o lume nebună din chiar interiorul acesteia. Este ca într-o eliberare, scrie cu voluptate, folosindu-se de jargon cu bucuria unui puști care a dat iama în vi-

trina cu acadele. Sparge tabuuri și legi nescrise, scene de viață extraordinară ca vitalitate, sunt aduse dinaintea cititorului, care este, pe rând, surprins, oripilat, fascinat, tentat să se pună în locul personajelor.

De-a lungul lecturii am găsit scene de un realism magic, hilar, tragic... Eliberări de energie antheică pe care, recunosc, o bănuiam că ar putea exista într-o falie socială pe care o ignorăm, dar o priveam cu teamă de necunoscut.

Ei nu sunt ca mine! Îmi zicem. Acum mă întreb: Care e cel bun? Care e cel rău? Nimeni nu știe.

Libertatea în sine, în cartea asta, devine litera Legii universale și banii, nestematele, aurul... sunt doar detalii reduce pe rând, la perpetuarea speciei unei seminții atât de puțin înțeleasă. În lumea asta, până și dragostea-i năbădăioasă, bărbat și femeie - care pe care - se luptă și se împreunează precum panterele în savană.

Schimbarul de mentalitate, puterea de adaptare, mimetismul câștigat prin exercițiul supraviețuirii, forța de-a îndura destinul cu orice riscuri, sunt teme pe care autorul le abordează cu o sinceritate debordantă fără să se teamă că ar putea deranja cititorul.

Lumea este ca lumea, și lumea lui SAMSON IANCU este precum carpa de pe peretele unei case de mahala, - o țesătură în care femeia oacheșă și cu cerecei din aur-sadea, retează în incisivii ca de sălbăticiune tânără, tija unui trandafir sângerând. Roșu!

Durerea nu mai contează.

Patima mustește, se învărtoșește în cartea de față.

Există o “faună” în care personajele au nume dintre cele mai ciudate, fără să aibă acte de stare civilă și nici convenții legiferate, - este un LOC - miracol .

Pulsul clipei se zbate în jugulara copilului care crește fără acoperiș deasupra capului, pulsul mișcă laptele în sânul femeii care face dragoste în apele Senei, așa ca la începutul de lume. O femelă și un mascul sfidând civilizația și religulile impuse prin codurile de conviețuire într-o Europă ca o Doamnă bătrână.

Dincolo de instinct și supraviețuire, personajele cărții își trăiesc “visul-american” aruncând în jocul vieții toate “cărțile”. În dragoste și lupta pentru bani totul este posibil.

Personajele se bazează nu atât pe hazard cât pe intuiție, pe atracția pe care o au pentru metalele și pietrele scumpe, din generație în generație, de-a lungul migrației lor, ca neam, de peste o mie de ani. Universul lor este la degetul mic al scriitorului, care observă, notează, îi nemurește prin carte, așa cum sunt, cu viciul și talentul pe care îl poartă fără fandoseală, fără frică de păcate.

Cartea nu poate fi povestită, ea trebuie citită, și pe fiecare pagină cititorul să facă un exercițiu de toleranță pentru personajele care, ar putea fi, de ce nu, un eșantion preluat din realitate.

Dar, cine este SAMSON IANCU? Cum reușește un scriitor să performeze în redarea unei lumi, pe care, nici măcar Eugen Barbu, în “Groapa” din mahalaua Oatului nu a reușit să o ilus-

treze cu atâta veridicitate?

Cine este omul care a vrut și a reușit să trăiască în mijlocul unor oameni vicleni ca șarpele, iuți la mânie ca mînzul sălbatic?

Cum nu am avut privilegiul să-l cunosc personal pe Samson Iancu, voi cita pentru dvs. din postfața cărții.

“Autorul s-a născut la București, în data de 23 aprilie 1953. Absolvent al unui liceu de istorie-filologie la Craiova.

A fost crescut într-o casă de copii din Târgu-Jiu, fiind bibliotecarul casei timp de șase ani și având atracție pentru artă și literatură. De altfel, această pasiune se va converti mai târziu într-un mare interes pentru bijuterie și gemologie (pietre prețioase), fascinat și extrem de curios de un domeniu aproape inexistent în România: studiul pietrelor prețioase și semi-prețioase.

Participant la Revoluția din decembrie 1989. Presa locală – după cum putem citi în “Revoluția, văzută și trăită de presa locală” de Șerban Comănescu (articol apărut pe site-ul www.editie.ro/LIBERTATE) – citează printre componenții Consiliului Județean Dolj al FSN personaje precum: “generalul Dumitru Roșu, Ion Licu (director la Eletroputere), Tudor Gheorghe, Mugur Mihăescu (Vacanța Mare exista și pe atunci, doar că nu apărea la televizor!), Constantin Șerbănoiu (nedevenit încă Dilly), Iancu Samson (un privatizat precoce, din comunism, deținător al dughenei de încărcat brichete de pe Lipsani), Marin Vrapcea (socru lui Rodion Cămătaru și director la IUG).”

După revoluție, emigrează odată cu sutele de mii de români plecați împreună la bine și la rău, cuprinzând în fapt toate categoriile de cetățeni români și de etnie țigănească. Este emoționant episodul plecării, cu băiatul cel mic luat în rucsac, cu doar 11 dolari în buzunar, etc. Aventurile sale și ale altor cunoscuți cu care se intersectează fac obiectul acestei cărți.

Ambițios, iubitor de arta bijuteriei și antichității, reușește în cele din urmă să se integreze în Franța, să muncească și să câștige foarte bine, devenind un cunoscut expert în pietre prețioase.

Iubitor al pietrelor prețioase și al literaturii, începe să scrie primul său roman autobiografic în 2008. El va fi urmat de o altă carte în care sunt povestite alte întâmplări din viața emigranților, care ne pot face să înțelegem mai bine tabloul Europei de azi și, în general, al lumii în care trăim sau, mai exact, al părții sale nevăzute și necunoscute marelui public. Așadar, alte evenimente senzaționale vor reține cititorii în romanul ce se află în pregătire.”

Iată o biografie, prin ea însăși devenind o pagină de roman de aventuri furtunoase.

Samson Iancu este scriitorul care înprospătează literatura contemporană cu poveștile care, dacă nu ar fi spuse... am crede că nici nu au existat.

Felicitări, Samson Iancu!

Cât de țeastoasă e lumea...

de Ioan SUCIU MOIȘA

La o scurtă privire, Dan Culcer ne apare sobru, atins oarecum de omnisciență sau de ceva asemănător, poate aerul său încruntat pe alocuri să degaje o astfel de aparență; oricum, personalitatea lui presupune un fel de intransigență, alimentată parcă de autoritatea celui care trăiește sentimentul că se află în miezul lucrurilor. Altfel, cunoscut condeier, cu numeroase traduceri și o importantă activitate de critic și de ziarist; despre vreo preocupare lirică serioasă nu prea aveam însă informații, dar iată că ea exista, camuflată undeva în trecutul său încă viu, apt adică de surprize.

Surpriza se numește „Utopia”, un volum prin care Culcer își afirmă neapărat și disponibilitatea pentru poezie. Publicat recent, la editura „Ardealul & Asymetria”, volumul este structurat în secvențe tematice și adună poeme scrise între anii 1969 și 2010, ceea ce nu presupune neapărat evidențierea componente temporale, eventual episodice, din perspectiva temelor puse în discuție sau a datărilor unor poeme. Nu sesizăm altfel diferențe semnificative de limbaj, deși există în aceste texte, într-o repartizare aleatorie, o sumă de vocabule și de sintagme cu aer vetust, apelate de poeți în perioada cocorismului, dar și unele din limbajul cotidian. Dacă ar fi să reținem câteva din această categorie, cu mențiunea că nu au un caracter predominant, am putea semnala printre altele: potopite, hohotește, cerne vremea, mă bagă în seamă, bagă de seamă, tupilați surugii, lințolii, cocori, adastă, samd, altfel... „tema se face triumf”

Pentru Culcer, poemele din acest volum – un volum de debut, după cum afirmă în argumentul său, „Repetate debuturi” – sunt repere în spațiul utopiei, „adică într-un nicăieri înălțat pe spinarea prezentului, precum lumea pe dosul unei țestoase pe care nu o vedem, dar care e chiar lumea”. Sub semnul acestei bucle paradoxale, s-ar înscrie vasazică poemele „Utopiei”. Poetul ne propune, conform subtitlului cărții, „texte pentru o stare”. Reținem în acest context și motoul din pag. 5, ca definiție aristotelică, „Starea se deosebește de dispoziție prin aceea că este durabilă și înrădăcinată”. În opinia lui Ieronim Laur, ar fi vorba aici de „evocarea unei stări, a unui impuls pe care autorul, încă viu, îl poate reconstitui mental, urme vagi ale unei memorii volatile...”, iar cartea ar fi „o discretă reabilitare a poeziei ocazionale”.

Nu știu dacă Dan Culcer se află într-o perioadă a recuperării și a revizuirii unui trecut scriptural de reținut altfel, dar se poate intui că avem de-a face aici cu o stare de terapie prin poezie, un fel de holotropie, cu derogările și substituirile necesare. Gestul poetic reîncarcă un eu golit de entuziasm, pe secvență finală; deschide vasazică un culoar temporal ce satisface nevoia de timp și de reintroducere în circuitul ființial a aceluiași timp, prin intermediul recuperator și stimulator al poeziei.

În prima secvență a volumului, poetul se lasă oarecum sedus de formularea eliptică, însă această seducție este episodică, fără a fi derogată totuși până la expresia telegrafică.

Preponderent sunt aici poemele care imaginează peisaje întunecare sau ceptoase, măluri, „muște verzi sau albastre” ce populează cadavre; poeme care chestionează în ultimă instanță un ontos fără soluție, prin convocarea unei „recuzite” specificată de elemente ale naturii, spații approximate, sentimente, attribute umane, în care oferă, pe lângă fața concretă a lucrurilor, și aceea a reversului metaforizat. „... e prea târziu să plec acum, toți știu că i-am văzut/ și nu se mai sfîiesc, de sus mă strigă/ cineva de sub pământ mă cheamă/ și mă plânge dar va trebui să plec și unde?” Alteori, un fel de disperare a celui închis în cercul de ceață se alătură unui sentiment al zădărniciilor dar și nevoii evadării din această stare paradoxală – „Ghemuit, la picioarele scării, apa te spală./ topit ca în peșteri un calcar molatic./ mângă scursă lent spre adânc, ține minte./ printre vechi crăpături ale pietrei, morminte./ pașii cu tine trec și te împrăștie/ încet încet încet în ceață din cerc să aflu ieșirea”.

Secvența „Eclipsa” – deasupra gunoaielor – ne propune o erotică violentă, acompaniată de un limbaj nu tocmai ortodox; parcă s-ar fi deschis o supapă prin care se detensionează refulări acumulate într-o istorie intimă tulburată de eventuale inconsecvențe și dezagremente: „Pe Dunăre sub dealul Gelért, în metrout din New York, ca niște phalusuri în trupul fecioarelor, în gurile/ cuvioaselor maici apostolice obișnuite cu jeturi de spermă, în anusul dreptilor, în urechile deputaților/ neguțători de arme votând unanim dezarmarea/ și-n palmele ude ale martirilor.” Este vorba de o secvență a cărții, structurată dintr-un singur poem, destul de elaborat altfel, datat în nota extremă a limbajului ce pigmentează unele poeme: „Anu(s) soarelui calm – România, 1972”.

De altfel, un loc important în preocupările poetul îl ocupă erotica; o erotică salivară, redată în „cuvinte anestezizante”; o erotică disperată, a stărilor extreme, cel puțin în poemul „Tabula cerata” din „Erogeneză” – „... dincolo, dincolo – într-un mediu protocolar/ sâinii tăi denivelează asfaltul murdar./ dincolo, dincolo, îți sorb saliva, îți bea sudoarea./ te dezmiard, te răstignesc, te trag pe roată cu solemnitate./ scriu apoi o istorie fictivă pe tăblițe cerate ...”

În secvența „Evenimente”, poemele se structurează, îndeobște, din episoade rememorate destul de fidel, ni se prezintă adică repere dintr-o copilărie și adolescență redată cu destul afect, cel puțin clamat, dar și cu derogarea filosofică specifică vârstei. Este adică momentul când poetul începe să caute „pizdulici”, după război, „la început de eră, când rușii, volnici/ brodnici și narodnici, cuceritori a jumătate Terră/

juliseră toate moțatele și cloștele pe ouă.”

Tot în „evenimente” descoperim și cronica lirică, în care se rețin pasaje de epocă, cu aer vetust, rememorări din vremea războiului, cu „gheboasa fată mare”, cu ruși, cu soldați în opinci: „La frontiera Târgului de vite, strivit sub cizme potcovite./ orașul se termină brusc, cizme eliberatoare, nezăgăzuite./ Pe strada Vlad Țepeș la numărul douăzeci și cinci/ în curtea cu bazine și albe crizanteme explodate/ Zace culcat pe spate un soldat român încălțat în opinci./ De ieri mort de tifus, cu degetele rășchirate/ ca și cum ar scurma zgura, el cască gura spre soare./ A căzut de căldură sau de frig și nimeni nu are/ curajul să-i deschidă gura. Așa că muștele verzi/ sau albastre coboară și ies din această văgăună/ din care a izvorât cândva limba română.”

În ultima parte a volumului – „Ars poetica” – între cele trei poeme ce compun această parte a cărții se află „Un alfabet al zilei”, în care fiecărei litere i se atribuie o rădăcină de cuvinte specifice; despre crezul poetului nu aflăm însă prea multe, poate în „Homerid”, unde enunță că „Stăpân e poetul pe Timp, pe balauri, pe drumuri de fier/ Doar păsările fără cântec pier.” Despre ce înseamnă pentru el poezia, Culcer este mai explicit în cuvântul semnat la „sfârșitul” volumului: „Poezia este, pentru mine, mai ales ritm și șoc, evocă și nu descrie, este o coborâre în abis... Rămâne de știut dacă acolo, în abisul meu, se află ceva, și dacă după coborâre se mai poate urca.” Cu siguranță, poezia are ritm și chiar șochează, dacă reținem o serie de expresii licențioase, revărsate în poem prin filiera ludico-ironică: „Avea între picioare o crăpătură obscură/ Despre care prietenii spuneau că e adâncă/ Nu știu unde ducea și nu știu încă./ Unii o numeau păsărică/ era pentru ei prea mică/ Doar eu aveam țumburușul potrivit/ Așa că am avut drept la futut și privit.” În alte versuri, „boașele revărsă spermă”, „noada curului său tare ca marmelada din cutiile de lemn”, „... altfel/ riscă să rămână cadână la o fântână din cartierul Mănăștur./ Unul o va pișca de cur dar pasiunea face repede fâs...”

Volumul „Utopia” oferă și varianta maghiară a poemelor, în traducerea lui Cseke Gábor, cum de altfel și o serie de grafisme, de cea mai bună calitate, trecute în contul autorului. Cum s-ar spune, avem de-a face în această carte cu un profesionist al scrisului, cam năbădăios ce-i drept, dar nu mai puțin interesant.

Dan Culcer ne dezvăluie în această carte o trăsătură mai puțin cunoscută, aceea de poet bine orientat în câmpul poeziei, enunțurile sale erotice supralicite, din unele poeme, nu indignează, ba am putea spune că dau poeziei seva necesară ieșirii din banal, o fortifică și o fac agreabilă; oferă lectorului motivația lecturii fără rezerve. În cazul de față, Utopia este într-adevăr spațiul unde nu te poți orienta decât având ca repere poemele; altfel... „habent sua fata libelli”.

Cenaclu • Cenaclu • Cenaclu • Cenaclu • Cenaclu • Cenaclu

Magda HAN

Cântec de leagăn

Ia-mă de mână,
Strânge-mă-n brațe,
Cântă-mi un cântec de leagăn
Nu vezi?
Sunt ca un copil
Ce-aleargă desculț
Să-ntâmpine ploaia de vară...

Ia-mă de mână,
Strânge-mă-n brațe,
Cântă-mi un cântec de leagăn
Nu vezi?
Sunt ploaia de vară
Ce cade pe tine
Cu stropi mari de vise și dor...

Ia-mă de mână,
Strânge-mă-n brațe,
Cântă-mi un cântec de leagăn
Nu vezi?
Vreau să adorm copilul din mine
Și ploaia de vară
Și visele toate, vreau să-le-adorm...

Sfârșit...

Fum ce se-nalță în rotocoale,
Gânduri învălmășite în fum,
Vise ce pier în cenușă,
Cenușă e totul în jur,

Mestecenii parcă au ciumă,
Coarnele lunii împung,
Stelele cad de pe boltă,
Eu, prinsă în lanțuri de fum
M-agăț de lianele arse,
Gura mi-e plină de scrum,
Colcăie viermii în mine,
Leul răcnește nebun,
Vulturi avizi dau târcoale,
Se-aruncă pe mine, prin scrum...

Biet stârv părăsit în uitare!!!
Ce-ți mai rămâne în urmă?
N-I-M-I-C
Doar cenușă...și fum!

Cinci cuvinte

Timiditate
Putere
Tristețe
Însetare
Neastâmpăr

Cinci cuvinte....
Simple, modeste,
Ușor de rostit,
Definind un om asemenea lor.

Scrijelește-le adânc în mintea mea
Să nu uit cine sunt
Atunci când te privesc în ochi
Și nu găsesc nici un răspuns...

Adrian BOTEZ

Don Juan nu există

un om cu adevărat puternic – n-are principii – ci el le creează

don Juan ești tu – femeie
în orice ordine te așezi – și-n oricâte ipostaze extatice te contempli

don Juan nu există – decât pentru amazoanele – incendiatoare de vise:
aleargă – contopit cu umbra lor – în galopul oniric al câmpiilor – munților sinuciderii...

nimeni nu cheamă pe nimeni – spre revelație și împărtășire – atunci când - meticulos - desface componentele clipei – în explozia nucleară a eternității

Liedul metamorfozelor

ar fi fost bine să plouă-ntreaga noapte
să mă înec în florile de rod:
așa – doar voi privi de pe înaltul pod
cum faclele se sting – discret – în șoapte

cumplitul lied mă urmărește-n stele orbesc privind la șarpele uitării:
de-atâtea-ncolăcirii se rup ostroave oprindu-l pe Ulysse-n gura mării

e cântul bolii zborului de flutur
e cântecul seminței prinsă-n brazdă:
din fâlfâiri – târâș fără de gazdă

din moartea zânei – florile se scutur...
...marea morții unduie-n coroane:
răsare luna – cap punând la zvioane

Cântând în vie

licăre și flacăre – în ploile nopții
flecăreli de trubaduri - îngeri din adopții!
latră câini în subpământ – huhuie comori
e un timp ca să trăiești – zorii-s ca să mori...

nu veniți cu nunți prin munți – călăreți de spaimă
vi-l știu tropotul sașiu și a voastră faimă:
mai bine scâlțați în vin miezul cel de noapte
să plutească-n el – cu lin - stele tot mai coapte

și un greierel din vii pună-n strună visul
s-o convingă pe „cumătra” – prima oară-n ere
că nu-i asudat de munci – ELCRIN – paradisul

și că lenea din lumini dă oricui putere!
...tresării din cântu-mi beat - un butuc cu coarde:
Hrist se ghemuie-mi în pălmi - ori piron mă arde?

TABĂRA DE CREAȚIE LITERARĂ „GIULUȘ”

ediția a II-a, 25-28 august 2011

Desfășurată sub semnul marelui Blaga, cel care scria în urmă cu peste trei sferturi de veac că „Veșnicia s-a născut la sat...”, manifestarea culturală de la Giuluș este un bun prilej de reîntâlnire (anuală) a fiilor satului, cu atât mai mult cu cât în 2013 se va aniversa 600 de ani de la prima atestare documentară a așezării.

Între invitații de onoare ai acestei ediții îi amintim

– poet, prozator, dramaturg; LAZĂR LĂDARIU – poet și publicist; DORIN BORDA – poet și publicist; AUREL HANCU – poet, profesor dr., preot greco-catolic; CONSTANTIN NICUȘAN – poet, eseist, profesor dr.; IOAN GĂBUDEAN – poet, profesor; VASILE MOLDOVAN – poet, profesor, director de liceu; ADRIAN ARMAND GIURGEA – poet, publicist, GHEORGHE

Instantaneu la Troița Eroilor din centrul satului Giuluș, cu participanții la prima ediție a manifestării (iulie 2010).

pe: acad. prof. univ. dr. GHEORGHE VLĂDUȚESCU, filosof (Academia Română, București), poetul ION HOREA (București), prof. univ. dr. ANGELA BOTEZ, redactor-șef al *Revistei de Filosofie* (București), dr. MARIAN NENCESCU, redactor-șef al revistei *Biblioteca Bucureștilor*, prof. univ. dr. TEODOR VIDAM (Cluj-Napoca), prof. univ. dr. IULIAN BOLDEA, decan al Facultății de Științe și Litere a Universității „Petru Maior” (Târgu-Mureș).

De asemenea, sunt invitați să participe numeroși poeți, prozatori, critici literari și esești, legați de meleagurile transilvane și de mirificul ținut dintre Mureș și Târnavă, dintre care îi amintim pe: ZENO GHIȚULESCU

MOLDOVAN – eseist, profesor, director al Bibliotecii municipale Târnăveni; ILEANA SANDU – poetă, traducătoare; CORNELIA TOȘA – poetă, profesoară; GHEORGHE BOTEZAN – poet; NICOLAE VICTOR FOLA – eseist, profesor, istoric.

Desigur că nu vor lipsi gazdele manifestării: primarul comunei Ogra IOAN MEGHEȘAN, viceprimarul IOAN LANȚOȘ, preoții ortodocși PETRU GIURGIU (parohia Giuluș) și IOAN BACIU (parohia Ogra).

Manifestarea este inițiată de scriitorul și lectorul univ. dr. EUGENIU NISTOR, cercetător asociat la Institutul de Filosofie „C. Rădulescu-Motru” a Academiei Române.

Stimate domnule Adrian Giurgea,

Vă rog să aveți amabilitatea de a publica în revista dvs. următorul chestionar, alături de rugămintea mea, adresată tuturor poezilor – într-un fel sau altul – mureșeni de a răspunde la el.

Cu mulțumiri, al dvs.,
Al. Cistelecă

Chestionar pentru Dicționarul poezilor mureșeni

nume, prenume
pseudonime folosite
locul și data nașterii
numele, prenumele și profesiunea tatălui
numele de dinainte de căsătorie al mamei, prenumele, profesia
studii: școala primară, gimnaziul, liceul, facultatea (pe ani, cu menționarea numelor școlilor respective)
studii și burse post-universitare
doctorat
alte burse, studii
activitate profesională – pe ani, locuri de muncă, profesii și funcții exercitate
debutul publicistic (dacă nu e considerat relevant debutul absolut, se poate menționa și cel considerat ca atare; dar nu fără a-l preciza pe primul): loc, dată, nr., cu ce anume
debutul editorial
cărți publicate, cu mențiuni bibliografice complete
antologii, prezențe în antologii sau volume colective
apariții în străinătate (în volume, în reviste)
dosar de receptare critică – pe cât posibil complet și riguros în privința datelor (autor, titlul articolului, revista, nr., an, luna, pagina etc.)
strămoși sau rude cu activitate culturală, creativă sau de altă natură (științifică, politică, administrativă etc.), pe linie paternă și maternă, care s-ar cuveni menționați
alte aspecte relevante
premii literare, titluri științifice, medalii, ordine etc. (anul, motivația)

Notă:

Sînt rugați să răspundă acestui chestionar, în măsura în care pot și au bunăvoință, și rudele/urmașii poezilor dispăruți dintre noi. Răspunsurile pot fi trimise, prin poștă, la adresa revistei „Vatra” (str. Tușnad, nr. 5, Tîrgu Mureș, cu mențiunea „pentru Dicționarul poezilor mureșeni”); sau prin e-mail, la adresa vatra@rdslink.ro, cu aceeași mențiune.

Dicționarul îi va cuprinde pe toți poezii mureșeni, indiferent de limba în care se exprimă (s-au exprimat). Conceptul de „poet mureșean” e destul de flexibil, așa încît îi poate include și pe scriitorii născuți în județul Mureș și pe cei care, o vreme mai scurtă sau mai îndelungată, au activat/studiat într-una din localitățile județului.

VIAȚĂ ȘI FILOSOFIE

de Eugeniu NISTOR

Deși ofensivă, în ansamblul ei, Filosofia este mai puțin amenințătoare decât Știința, mai deschisă și mai novatoare decât Religia și, oricum, nu atât de înșelătoare ca Politica!

...

Despre consumul de cafea arabii spun că orice ins înțelept trebuie să bea cel mult trei cești pe zi: prima fiind amară ca viața, cea de-a doua – dulce ca dragostea, iar cea de-a treia – misterioasă ca moartea! Ar fi de preferat să ne oprim la a doua, dar ar fi, oare, și înțelept?!

...

Cel care ține să fie original cu orice preț, trebuie obligatoriu să ocolească toate cărările!

...

Curiozitate maximizată:

Să ridicăm blănurile de iarbă și păduri – să vedem ce se ascunde sub ele!
Să ridicăm apele mărilor și ale oceanelor – să privim dedesubtul lor!
Să dăm la o parte norii, până vom zări stelele și planetele tot mai aproape – ne vom mai mulțumi, oare, atunci, doar cu nudul lui Venus?!

...

Știm cu certitudine că omul este o ființă imperfectă. După o rațiune simplă lui Dumnezeu îi plac doar ființele care nu sunt ca el. Așadar, potrivit principiului parcimoniei, cum toate dovezile certifică imperfecțiunea umană, Omul, ca să-i fie plăcut lui Dumnezeu, trebuie să rămână așa cum este: imperfect!

...

Combativ, nonconformist și insurgent, gazetarul și scriitorul englez Daniel Defoe a fost târât în instanță de către potenții politici ai vremii sale, în 1703, fiind condamnat la stălpul infamiei și expus oprobiului public. Dar mulțimea a avut o reacție inversă la decizia puterii: ea a pactizat cu cel

care susținea cauza libertății presei, aclamându-l pe faimosul autor al lui „Robinson Crusoe”.

...

„Nimic nu e etern, decât materia în veșnică mișcare și legile după care ea se mișcă și se transformă” - scria Engels, în expunerea dialecticii sale materialiste. O fi! Dar ce te faci, atunci, cu „materia” spiritului și cu „substanța” sufletului?

...

Despre un ins nechibzuit: se spune că a împărțit bunătața în stînga și-n dreapta, fără prea mult discernământ, iar atunci când trebuia să-și ia și el partea nu mai avea de unde: se terminase! A rămas doar cu desaga răului în spate!

...

O zicală veche din popor spune că aruncă un nebun o piatră într-o gărlă, și nu mai reușesc s-o scoată de acolo nici cu o ceată de savanți! E un alt mod de a arăta că, în viață, dezlegările sunt adesea lipsite cu totul de logică și rațiune.

...

O definiție ciudată a rațiunii umane îi aparține geometriului, fizicianului și filosofului Blaise Pascal: „Rațiunea când este rațională vede cât de puțin rațională este!” Aproape că nu mai e nimic de adăugat aici!

...

Durerea după ce a fost tămăduită și s-a vindecat, se transformă în înțelepciune! Dar asta depinde foarte mult de „subiect”!

...

Aproape că nu se mai vorbește despre o străveche enigmă a omenirii: drumul spre rai! Putem doar presupune că dacă ar fi cunoscut, ar fi un drum foarte-foarte aglomerat!

LITART - un proiect susținut de:

Un secol de tradiție și
experiență.

www.reea.net

www.cnslrfratia-ms.ro

LitArt

Publicație lunară de cultură.
Apare la Târgu-Mureș sub egida
onorifică a Asociației Scriitorilor.
ISSN: 2067 - 5240

Tipărit la SC BAPAGENCY SRL
Odorheiu Secuiesc.
Tiraj: 1500 de exemplare

EDITOR: PFA GIURGEA ADRIAN ARMAND

Parteneri editoriali: **Societatea Scriitorilor, Editorilor și Tipografilor Mureșeni; Editura “MUREȘ” și www.cultura.inmures.ro**
Colegiul onorific: Cornel MORARU, Al. CISTELECAN, Iulian BOLDEA, Eugeniu NISTOR, Zeno GHIȚULESCU

Redactor-șef: **Adrian A. GIURGEA**

Redactori-colaboratori: **Cora FODOR, Angela MĂGHERUȘAN-PRECUP, Dumitru-Mircea BUDA, Mediana STAN, Mihai SUCIU, Laurențiu BLAGA, I. SUCIU MOIȘA, Ovidiu I. POP, Rudy MOCA, Ioan GĂBUDEAN**

Adresa de corespondență: **Târgu-Mureș, str. George Enescu nr. 2. E-mail: redactia@litart.ro**

Conținutul editorial al revistei poate fi găsit și pe internet la adresa www.litart.ro

Editorii nu își asumă responsabilitatea opiniilor exprimate de autori în materialele publicate.